

Datum
2018-10-07Ert Dnr
M2017/01407/KIMiljö- och
energidepartementet
10333 STOCKHOLM

Remissvar angående utredningen om hållbara vattentjänsters betänkande SOU 2018:34

Svenskt Vatten arbetar för friskt dricksvatten, rena sjöar och hav samt människors tillgång till långsiktigt hållbara vattentjänster. Våra medlemmar, de kommunala VA-organisationerna, är landets viktigaste livsmedelsproducenter och miljövårdsföretag och tillhandahåller dricksvatten och avloppsvattenrening till 8,5 miljoner kunder. Vi arbetar aktivt för att stödja våra medlemmars utveckling och för att få gehör på nationella och internationella arenor.

Sammanfattning – Svenskt Vattens synpunkter

Svenskt Vatten välkomnar utredningens förslag gällande möjligheten till att ordna alternativ till en allmän VA-anläggning samt att kommunerna ska upprätta en VA-plan. Det finns dock vissa behov av förtydliganden och modifieringar. Sammanfattningsvis anser Svenskt Vatten att:

- om fastighetsägare ska ordna enskilda gemensamhetsanläggningar så måste dessa vara långsiktigt hållbara utifrån objektiva grunder så att inte kommunerna ska behöva ta över dessa. En sådan ordning är inte bra för någon.
- det bör tydliggöras att det är fastighetsägarnas ansvar att se till att enskilda anläggningar fungerar långsiktigt. Endast en förändring av de objektiva förutsättningarna ska kunna utgöra en grund för att kommunen ska behöva överta ansvaret.
- det måste tydliggöras vad kommunen måste utreda för att enskilda alternativ ska kunna övervägas. Det finns fortfarande en osäkerhet vad som menas med motsvarande skydd. Förslaget riskerar att fördröja utbyggnaden av kommunalt VA.
- förslaget om att samråda med fastighetsägarna är onödigt långtgående.
- skyfall inte ska hanteras av VA-huvudmannens anläggningar. Detta är en fråga om samhällsplanering och något som VA-huvudmannen inte har rådighet över. Ansvar, rådighet och finansiering måste hänga ihop.
- en utredning som tittar på hela klimatanpassningsproblematiken när det gäller översvämningar behöver genomföras.
- åtgärdstakten av enskilda avlopp måste öka. Kravet på avloppsdeklarationer riskerar dock medföra för mycket administrativ börda för kommunerna med minskad tillsyn som följd. Det vore bättre om kommunerna kunde styra över vilka områden där fastighetsägarna behöver lämna in avloppsdeklarationer.
- Havs- och vattenmyndigheten inte är rätt myndighet att vara tillsynsvägledande för länsstyrelserna. Svenskt Vatten anser att om behovet finns så är Boverket ett lämpligare alternativ.

Kommunernas skyldighet att ordna allmänna vattentjänster

Den 6 § i lagen om allmänna vattentjänster har i rättspraxis tolkats mycket strängt. Det har sin grund i att förarbetena till lagen uttrycker att utgångspunkten är att det i första hand är en uppgift för det allmänna att ordna vattenförsörjning och avlopp när det med hänsyn till hälsoskyddet eller miljön behövs i ett större sammanhang för viss befintlig eller blivande bebyggelse. Vidare anges att en kommun bara kan fullgöra sin utbyggnadsskyldighet genom att ordna en kommunal anläggning.¹

I många fall är det väldigt kostsamt för kommunerna att tillhandahålla vattentjänster i nya verksamhetsområden och särskilt när områdena ligger långt ifrån befintliga anläggningar. I vissa fall behövs mycket långa överföringsledningar och ibland ordnar kommunerna lokala lösningar när det är möjligt. Kostnaderna för utbyggnaden ska i normala fall fördelas på hela VA-kollektivet, men i undantagsfall tillämpas särtaxa. När avgifterna blir stora i förhållande till fastigheternas värde kan vissa fastighetsägare få svårt att betala avgiften.

Svenskt Vatten anser att det är nödvändigt att alternativ till kommunala anläggningar måste vara möjliga. När lokala lösningar går att ordna på ett lämpligare sätt än genom överföringsledningar ska det även kunna ordnas i enskild regi. Det är dock mycket viktigt att dessa lösningar är långsiktigt hållbara så att kommunerna inte blir tvungna att ta över anläggningen eller bygga en ny. En sådan ordning blir kostsam för alla parter.

Vid bedömningen av huruvida en enskild lösning kan ordnas som ett alternativ till en allmän anläggning kan endast objektiva bedömningsgrunder ligga till grund för beslutet. Exempelvis kan det vara nödvändigt att utreda hur ser behovet ut av samtliga vattentjänster i området. Hur ser tillgången till vattenförsörjning både vad gäller kvantitet och kvalitet. Vilken status är det på den aktuella recipienten. Hur ser behovet ut inom överskådlig framtid, med hänsyn till förväntad tillkommande bebyggelse. Om kommunens utredningsskyldighet blir alltför omfattande blir konsekvensen att den kommunala utbyggnaden fördröjs vilket innebär en försämrad miljö.

Utredaren har nämnt att fastighetsägarnas intresse av att ordna en enskild lösning ska tillmätas betydelse. Svenskt Vatten menar att en sådan avvägning skulle medföra mindre långsiktigt hållbara lösningar. Intresset kan minska och nya fastighetsägare i området kanske inte är lika intresserade. När väl en enskild lösning ordnas måste det vara fastighetsägarnas ansvar att se till att den utformas utifrån bebyggelsens behov och att anläggningen underhålls. Endast om de objektiva förutsättningarna ändras ska en ny bedömning kunna göras. Det kan exempelvis vara att området förtätas eller att miljökraven skärps. Då kan det naturligtvis bli en kommunal skyldighet att besluta om verksamhetsområde.

Svenskt Vatten anser även att ”*motsvarande skydd*” i förslaget är otydligt. Det är viktigt att kommunerna vet vad som ska utredas för att kunna göra denna bedömning. I några bestämmelser i vattentjänstlagen används uttrycket ”*bättre på annat sätt*”² och detta har i praxis tillämpats på olika sätt beroende på vilken typ av vattentjänst som ska bedömas. Det finns en risk att detta medför tillämpningsproblem och att det leder till oönskade effekter.

¹ Prop. 2005/06:78 s 26 och 35.

² Se exempelvis 16 och 24 §§

Utredningens förslag angående att kommunerna ska planera för hur de ska uppfylla sina skyldigheter att ordna vattentjänster är positivt. Det är viktigt att dessa planer kommuniceras med länsstyrelsen, särskilt i de kommuner där det finns många områden att bygga ut till. Skyldigheten att samråda med berörda fastighetsägare är också bra, men övriga förslag angående samrådet tycks onödigt att reglera i lagens bestämmelser.

Kravet på skyfallsplaner

Tilläggsdirektivet som utredningen fick gick huvudsakligen ut på att utreda vilka möjligheter som nuvarande reglering medger för att vidta åtgärder för anpassning av dagvattenhanteringen till ett förändrat klimat samt huruvida VA-taxan kan användas för att finansiera sådana anpassningsåtgärder. Dessa frågeställningar var även uppe för diskussion i Klimatanpassningsutredningen 2017:42.

Klimatanpassningsutredningen konstaterade att hanteringen av skyfall är en samhällsplaneringsfråga. Det är med andra ord endast genom en god samhällsplanering som de lämpligaste åtgärderna kan genomföras. För att samhället ska bli klimatanpassat måste åtgärder genomföras så att inte allt vatten leds till VA-anläggningarna. Det behövs ytliga vattenvägar så att vattnet styrs till en plats som kan översvämmas, s.k. översvämningszoner. Det kan exempelvis vara en fotbollsplan som undantagsvis kan stå under vatten.

För att åstadkomma denna klimatanpassning måste gator och parker utformas för att ta emot vatten. Även fastigheternas utformning är av stor vikt då städerna vanligtvis till ca 70 % utgörs av kvartersmark. Dessa typer av åtgärder kan inte genomföras av VA-huvudmannen som helt saknar den rådighet som krävs. Det är därmed inte heller rimligt att ansvaret för klimatanpassning skulle läggas på VA-huvudmannen. VA-huvudmannen kan inte heller se till att de genomförda åtgärderna förvaltas. I 13 § vattentjänstlagen står det uttryckligen att VA-huvudmannens skyldighet inte omfattar vägdiken, rännstenar, rännstensbrunnar mm.

Ingen aktör har ensam rådighet över klimatanpassningen. Svenskt Vatten anser att alla aktörer som påverkar dagvattenflödet ska vara med och bidra med åtgärder. Ansvar, rådighet och finansiering måste hänga ihop. Det ligger i allas intresse att de mest samhällseffektiva åtgärderna genomförs. Det är i slutändan fastighetsägarna som står för kostnaderna genom egna åtgärder, försäkringspremier, VA-avgifter eller skatt.

Svenskt Vatten föreslår att en utredning genomförs som tittar på hela klimatanpassningsproblematiken när det gäller översvämningsfrågor. De utredningar som tidigare har studerat dessa frågor har inte haft möjlighet att fånga in den helhet som krävs för att lösa de problem som klimatförändringarna medför. Det som behöver utredas är hur de mest effektiva åtgärderna kan genomföras inom ett avrinningsområde och hur fastighetsägare kan bidra med fördröjning. Man får inte heller glömma bort behovet av dricksvattenförsörjning och de föroreningar som följer med vattnet.

Kravet på avloppsdeklarationer

Åtgärdstakten av enskilda avlopp måste öka, framförallt måste fastighetsägarna förstå det ansvar de har. Det är dock viktigt att kommunerna kan fortsätta utöva den tillsyn som krävs och att planeringen av utbyggnaden av kommunal spillvattenhantering förbättras. De kommuner som har många enskilda avlopp kommer, om förslaget genomförs, få in upp till

20 avloppsdeklarationer om dagen. Bara själva hanteringen av dessa kommer att minska det redan nu lilla utrymmet för att bedriva tillsyn.

Avloppsdeklarationerna får inte heller vara äldre än sju år. Detta innebär att deklarerationer kommer att lämnas in vid olika tillfällen från samma område med bebyggelse. Dessa deklarerationer kommer inte att ligga i fas med den kommunala planeringen. Svenskt Vatten anser att det skulle vara bättre om kommunerna kunde styra vilka områden som ska lämna in deklarerationer. Med en sådan ordning skulle deklarerationerna underlätta kommunernas tillsyn och förbättra kommunernas planering för utbyggnad av allmänna anläggningar.

Ny tillsynsvägledande myndighet

Havs- och vattenmyndigheten föreslås bli tillsynsvägledande myndighet för länsstyrelserna i arbetet med att se till att kommunerna utför sina skyldigheter att ordna allmänna vattentjänster enligt 6 § vattentjänstlagen. Behovet av en vägledande myndighet är inte helt klarlagt i utredningen. Svenskt Vatten anser att utvecklingen av rättspraxis på detta området är tillräckligt omfattande för att länsstyrelserna ska kunna utöva nödvändig tillsyn.

Om en ny tillsynsvägledande myndighet ska införas är inte Havs- och vattenmyndigheten det självklara valet. Kommunernas skyldighet att tillhandahålla vattentjänster enligt 6 § omfattar dricksvattenförsörjning, spillvattenhantering och hantering av dagvatten. Havs- och vattenmyndigheten arbetar för närvarande med enskilda avlopp, medan vattentjänstlagen endast reglerar allmänna anläggningar. Förslaget riskerar att det blir en för stor fokusering på spillvattenhantering, medan Svenskt Vatten bedömer att behovet av vägledning är störst vad gäller dagvattenhantering.

Kommunernas skyldighet att besluta om nya verksamhetsområden enligt 6 § vattentjänstlagen har en stark koppling till samhällsplanering. Detta samt det ökade behovet av vägledning för en hållbar dagvattenhantering talar snarare för att Boverket skulle vara den lämpligaste myndigheten.

Johan Persson,
Ordförande

Ulf Thysell,
Tf VD